

En deliberativ medborgarstämma?

En konstruktiv analys av Örkelljunga kommuns
medborgarstämmor

Martin Olsson
Niklas Olsson

Abstract

Sverige har en lång tradition av representativ demokrati. I och med Demokratirådets rapport ”En uthållig demokrati!” efterfrågas nu fler användningsområden för deliberativ demokrati. Vår studie utgår från att den representativa modellen behöver kompletteras med inslag av deliberativ demokrati. Ett verktyg för deliberation är medborgarstämmor. Vi har genomfört en fallstudie av Örkelljunga kommuns medborgarstämmor. Först har vi satt upp normativa målsättningar för hur en medborgarstämma bör vara, sedan analyserat vårt empiriska resultat, som är byggt på direktobservationer av tre medborgarstämmor. Till sist har vi lagt upp konstruktiva åtgärder. Medborgarstämmorna har analyserats efter deliberativ demokratiteori.

Medborgarstämmorna uppfyllde en del av de normativa målsättningarna, men samtidigt saknades vissa deliberativa moment, och viss avsaknad av legitimitet. För att åtgärda dessa brister har vi gett konstruktiva lösningar.

Nyckelord: Deliberativ demokrati, Medborgarstämma, samtalsdemokrati, Örkelljunga, deliberation

Antal ord :9817

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	1
1.2	Teoretisk ansats	1
1.3	Bakgrund	1
1.4	Avgränsning	2
1.5	Begreppsdefinition	2
1.6	Disposition	2
2	Metod	3
2.1	Tillvägagångssätt för analys.....	3
2.1.1	Normativ metod.....	4
2.2	Material	4
2.2.1	Direktobservationer	4
2.2.2	Anteckningar	5
2.2.3	Samtalsintervju.....	5
2.2.4	Validitet och reliabilitet.....	6
3	Teori	7
3.1	Deliberativ demokratiteori	7
3.1.1	Varför deliberativ demokrati?	7
3.1.2	Teoretisk positionering.....	8
3.1.3	Teoretiska problem.....	9
4	Operationaliseringar	10
4.1	Att operationalisera deliberation	10
4.1.1	Analyskomponenter och indikatorer	10
4.1.2	Öppenhet	11
4.1.3	Respekt	12
4.1.4	Bemötande.....	12
4.1.5	Resonemang	12
4.1.6	Förutsättningar för deliberation.....	12
4.1.7	Deltagande.....	13
4.1.8	Informerade Medborgare.....	13
4.1.9	Möjlighet till deltagande	14
5	Normativ del	15

5.1	Normativt om medborgarstämmorna	15
5.2	Samtalsdemokratins deliberativa komponenter	15
5.2.1	Öppenhet och respekt	15
5.2.2	Bemötande.....	16
5.2.3	Resonemang	16
5.3	Förutsättningar för deliberation.....	17
5.3.1	Deltagande.....	17
5.3.2	Informerade medborgare	17
5.3.3	Möjlighet till deltagande	18
5.4	Diskussion	18
6	Empirisk del	20
6.1	Medborgarstämmorna i Örskelljunga kommun som fall.....	20
6.2	Resultat.....	20
6.2.1	Övergripande upplägg	20
6.3	Analys av medborgarstämmorna.....	21
6.3.1	Öppenhet och respekt	21
6.3.2	Bemötande.....	22
6.3.3	Resonemang	22
6.3.4	Deltagande.....	23
6.3.5	Informerade medborgare	23
6.3.6	Möjlighet till deltagande	24
6.3.7	Anteckningar	24
6.3.8	Buskörning	24
6.3.9	Lekplatsen	25
6.3.10	Femårsverksamhet i Tockarp	25
6.4	Diskussion	26
7	Konstruktiv del	27
7.1	Konstruktionen av den goda medborgarstämman	27
7.2	Konkretisering av de deliberativa målen.....	27
7.2.1	Seminarium	27
7.2.2	Deltagande och informerade medborgare	28
7.2.3	Regelbundenhet.....	29
7.2.4	Agendasättande	30
7.3	Avslutande diskussion.....	30
8	Referenser.....	32
8.1	Primärmaterial.....	32
8.2	Sekundärmaterial.....	32

1 Inledning

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att ta reda på vilka normativa krav som bör ställas på en öppen deliberativ demokratiprocess och sedan kunna applicera detta på Örkelljunga kommuns medborgarstämmor. Slutligen syftar studien till att utveckla riktlinjer för Örkelljunga kommuns medborgarstämmor.

Frågeställningarna för studien återspeglar de konstruktiva ambitioner uppsatsen syftar till att uppnå.

- *Hur bör medborgarstämmor vara och hur uppnås detta?*
- *Hur ser medborgarstämmor ut idag?*

1.2 Teoretisk ansats

Denna undersökning är först och främst en förklarande studie av teorikonsumerande karaktär. Det är också en fallstudie av Örkelljunga kommuns medborgarstämmor. (Esaiasson mfl., 2007, s. 35, 42) Vi kommer att utgå från normativa antaganden och försöker förklara fenomenet med deliberativa termer. De deliberativa termerna kommer från flera etablerade forskare, inte minst Jürgen Habermas (Eriksen & Weigård, 2000). Vi kommer även applicera detta på den ”Riktiga världen” för att kunna få i huvudsak empirisk förståelse av just vårt valda fall (Esaiasson mfl., 2007, s. 42).

1.3 Bakgrund

Örkelljunga kommun har anordnat medborgarstämmor, även kallat byastämmor, i nio år (Zachau 110512). Det är sex återkommande stämmor per år vilka är geografiskt och tidsmässigt utspridda. På våren hålls tre stämmor och på hösten hålls tre stämmor. Detta är till stor utsträckning ett geografiskt avskärmat försök att främja dialog mellan folkvalda och medborgare.

Tidigare har det funnits undersökningar på liknande studieobjekt, som exempelvis medborgarpaneler i Upplands Väsby (Jfr. SOU 1998: 155 s. 38-39)

1.4 Avgränsning

Avgränsningen för studien berör i första hand vårt förhållningssätt till deliberativ demokrati. Då vi positionerat oss hos den tredje generationens deliberativ demokrati bortser vi från många problemställningar som skulle uppkomma ifall vi förhöll oss till hela den flora av begrepp och teorier som deliberativ demokratiteori innefattar.

1.5 Begreppsdefinition

De begrepp vi måste definiera är, *deliberativ demokrati* och *deliberation*.

Deliberativ demokrati är att se på demokratin som en kommunikationsmetod. Det är alltså en demokratimodell byggd på samtal och meningsutbyte. (Hague & Harrop, 2007, s. 46) Kärnan i deliberativ demokrati är att medborgare deltar i samtal som leder till beslut. (SOU 1998:155 s. 17)

Deliberation är själva samtalet, som ska bygga på utbyte av rationella argument (Rosén Sundström, 2009, s. 51-52). Syftet med deliberationen att medborgare ska nå samförstånd kring vad som är det allmännas bästa, därför måste kan inga redan existerande maktförhållanden råda under själva deliberationen. (SOU 1998:155 s. 17)

1.6 Disposition

I kapitel ett och två redogör vi för syfte, frågeställningar, vår teoretiska ansats och metod och material. I kapitel tre och fyra diskuterar vi teori och operationaliseringar. Dessa båda kapitel har vi fokuserat mycket på då deliberation i många fall kan vara svårt att operationalisera.

Därefter har vi delat upp uppsatsen i tre delar; en *normativ*, en *empirisk* och en *konstruktiv*. Den normativa delen behandlar hur medborgarstämmorna bör vara enligt deliberativ demokratiteori, den empiriska delen beskriver hur medborgarstämmorna i Örskelljunga kommun ser ut, och ifall de är deliberativa eller inte.

I den konstruktiva delen undersöker vi vilka förändringar som kan göras för att främja de deliberativa element som finns hos medborgarstämmorna idag, och kanske uppfylla de normativa kraven vi ställer i början.

2 Metod

2.1 Tillvägagångssätt för analys

Undersökningen av Örkelljunga kommuns medborgarstämmor kommer att analyseras enligt operationaliseringsmodellen – *respekt, öppenhet, bemötande och resonemang*. Ytterligare en modell utformad efter Edward C. Weeks (2000) används för att identifiera förutsättningar för deliberation. Syftet med metoden är att vi önskar urskilja deliberativa element i Örkelljunga kommuns medborgarstämmor.

Under våra *direktobservationer* har vi suttit med under medborgarstämmor och fört anteckningar om samtalen som förts utan att själva interagera med deltagarna - detta för att så lite som möjligt påverka processen. Minnesanteckningar som förts under tidigare medborgarstämmor, vilka vi inte närvarat vid, används också i vår studie. Dessa anteckningar är från medborgarstämmorna jämförs med varandra för att se om samma problem är aktuellt varje år och ifall kommunen åtgärdat problemet på något vis.

Det andra användningsområdet är att vi jämför minnesanteckningarna med protokoll från Örkelljunga kommunfullmäktige och deras nämnder för att se om medborgarstämmorna är agendasättande. Slutligen kommer vi använda oss av en *samtalsintervju* med Örkelljungas kommunalråd Carina Zachau för att se hur kommunalrådet ser på medborgarstämmorna och om man är öppen för att förändra och/eller expandera upplägget.

I den normativa delen kommer det sättas upp mål för en deliberativ demokratiprocess. Med bakgrund av Statens Offentliga Utredning ”En uthållig demokrati!” argumenterar vi för att Sveriges kommuner bör nyttja deliberativ demokrati mer (SOU 2000:1).

I den normativa delen av vår studie diskuterar vi varför de kriterier som ställs upp i operationaliseringsmodellen (respekt, öppenhet, bemötande och resonemang) är viktiga för deliberationen.

I den empiriska delen analyseras medborgarstämmorna efter samma operationaliseringsmodeller som utformats för just medborgarstämmorna. I första hand hur själva deliberationen ter sig men även hur förutsättningarna för deliberation ser ut. Vi ser även på huruvida medborgarstämmorna är agendasättande eller inte. Även resultat från samtalsintervjun med Örkelljungas kommunalråd kommer att redovisas i den empiriska delen. Slutligen i den konstruktiva delen försöker vi ställa upp konstruktiva riktlinjer för att i så stor utsträckning som möjligt kunna

uppnå deliberation, så som vi beskrivit den i den normativa delen, under medborgarstämmorna.

2.1.1 Normativ metod

Med normativ metod vill man studera det önskvärda. Normativ metod visar också hur man metodologiskt utför normativ forskning, vilket vi vill uppnå med vår första del där vi ställer frågan: *Hur bör en medborgarstämma se ut?* (Badersten, 2003/04, s. 207)

Utefter deliberativ demokratiteori såsom Habermas, Jennstål (2008) och Elstubb (2010) vill vi utreda deliberativa mål för Örkelljunga kommuns medborgarstämmor. Vi vill alltså nå och synliggöra de värden som vi anser vara önskvärda för en potentiellt deliberativ process, såsom Örkelljunga kommuns medborgarstämmor. (Badersten, 2003/04, s. 210)

Kraven om *precision, argumentation, reproducerbarhet, kritiserbarhet och saktighet* när det kommer till normativ metodologi, är viktiga riktlinjer som varje normativ utredare bör fundera över under sin analys. Men även en hänvisning till någon extern auktoritet i ens normativa analys är ett viktigt inslag (Badersten, 2003/04, s. 216). Vi hänvisar då till Statens Offentliga Utredningar: Demokratirådets rapport ”En uthållig demokrati!” där man förespråkar ökad möjlighet till deltagande i politikens skeden med deliberativa inslag (SOU 2000:1, s. 242). Rapporten är därvid vår *normkälla*.

2.2 Material

Vårt material för denna uppsats baseras på både primär – och sekundärmaterial. Vårt huvudsakliga primärmaterial, som också står för den största delen av materialet, är direktobservationerna av Örkelljungas medborgarstämmor där vi *uppmärksamst iakttog* medborgarstämmorna (Esaiasson mfl., 2007 s. 344). Men även anteckningarna och protokoll från Örkelljunga kommuns medborgarstämmor och nämnder är stor del av det primära materialet. För att komplettera studien genomfördes en samtalsintervju med Örkelljungas kommunalråd Carina Zachau. Som sekundärmaterial och normkälla har vi Statens Offentliga Utredning om ”En uthållig demokrati!” (SOU 2001:1).

2.2.1 Direktobservationer

I uppsatsen är stor del av vårt material, som tidigare nämnt, baserat på direktobservationer av medborgarstämmor i Örkelljunga kommun. Våren 2011 närvarade vi vid en stämma i Örkelljunga den 16 mars, en i Skånes Vårsjö den 13 april och en i Tockarp den 27 april. Valet av just dessa tre tillfällen var på grund av tidsramen och vi valde att fokusera på vårens medborgarstämmor.

Materialet från direktobservationerna är egenförda anteckningar och noteringar utifall samtalet uppfyller en kvalitativ deliberativ demokratiprocess eller ej. Uppfyller samtalet vår operationaliserings fyra kriterier (öppenhet, respekt, bemötande och resonemang) och om man exempelvis har ett diskussionsuppmuntrande och öppet forum för medborgarna där alla kommer till tals (Weeks, 2000, s. 361)? Vi har suttit med under dessa tre av sex medborgarstämmor som finns i Örkelljunga kommun och studerat hur deltagare och politiska representanter agerar och ifall de för en deliberativ dialog (Esaiasson mfl., 2007, s. 344).

Direktobservationerna tillför - utöver den fördelen att man inte behöver förlita sig på andras återberättelser - även att vi får möjlighet att studera det som individer som är ”inne i diskussionen” missar eller inte tänker på. Hade vår studie grundats i intervjuer istället hade risken varit skillnaden mellan vad personen säger och faktiskt gör. Vid direktobservationer kan det däremot säga ytterst lite om människors inre process och handlingar, liksom känslolägen. Viktigt är att notera att vi undvek att involvera oss i diskussionen och undvek på så vis så mycket som möjligt att påverka processen och hade därför ingen manipulation. (Esaiasson, 2007:343-347)

2.2.2 Anteckningar

Anteckningarna från medborgarstämmorna kommer som tidigare nämnts användas i två skeden: först jämför vi de olika minnesanteckningarna med varandra från 2009 fram till 2011 för att se om det faktiskt är så att där är någon form av återkoppling till hur det gått sen förra gången. Vi har sen jämfört med kommunstyrelsen och nämndernas protokoll för att se om det ger ett legitimt utslag.

I det första steget när vi studerar Örkelljunga kommuns minnesanteckningar från deras medborgarstämmor. Där ställer vi oss frågor såsom:

1. Är där återkommande frågor?
2. Finns variation i frågorna?

Steg nummer två läggs fokuset på att se om medborgarstämmorna gett resultat. Det är här vi jämför protokollen från kommunens nämnder och medborgarstämmornas minnesanteckningar. Här försöker vi se om det är så att man uppnår en agendasättande nivå, en legitim nivå eller om det helt saknas beslutat.

2.2.3 Samtalsintervju

Samtalsintervjun begränsades till en nyckelperson gällande Örkelljunga Kommuns medborgarstämmor; kommunalrådet Carina Zachau. Modellen vi använde oss av var en semistrukturerad intervjumall där vi enkelt frågar hur kommunalrådet ser på medborgarstämmornas roll och framtida tankar.

Valet av Carina Zachau berodde på att en nyckelperson kunde vara just precis det – en nyckel – till att se vilka bakgrundstankar man har med stämmorna i Örkelljunga kommun. En så centralt placerad källa som Kommunalsrådet i Örkelljunga i Örkelljunga Kommun är ytterst viktig att intervjua för att få en tydligare bild om fenomenet och vilken syn som genomsyras (Esaiasson mfl., 2007, s. 291). Men även att få bekräftelse på eventuella framtidsvisioner som kan finnas för medborgarstämman vilka kan vara minst lika viktigt att fånga upp.

Samtidigt är det viktigt att det i speciellt vårt fall inte endast står och faller med samtalsintervjun utan redan har en stark grund med anteckningar och protokoll (Esaiasson mfl., 2007, s. 291). Intervjufrågorna finns i bilaga 1.

2.2.4 Validitet och reliabilitet

Deliberativ demokrati, som innefattar en flora av olika tolkningar, och deliberation, som ofta kan vara väldigt vagt beskrivet, är begrepp som är svåra att operationalisera. (Karlsson, 2008, s. 174) För att säkra validiteten så långt som möjligt i vår studie har vi använt redan beprövade operationaliseringar av begreppen som är väldigt snarlika trots att deras ändamål varit väldigt annorlunda. Operationaliseringarna har vi sedan testat på vår normativa argumentation och på vår empiri för att nå hög validitet.

Validitetsproblem ökar ofta med avståndet från teoretisk definition och operationella indikatorer (Esaiasson mfl., 2007, s. 64-65). För att undvika detta har vi en väl avgränsad teoretisk positionering och anpassat våra operationaliseringar efter den.

Validitetsproblem vid våra direktobservationer, det vill säga att vi inte uppfattar situationen som den verkligheten är, har vi försökt minimera genom diskussion med varandra efter observationerna. För att skydda vår studie från reliabilitetsproblem har vi också fört anteckningar var för sig på stämmorna, vilka vi sedan jämfört. (Jfr. Esaiasson mfl., 2007, s. 355)

För att inte riskera de slumpmässiga fel som ger upphov till låg reliabilitet (Esaiasson mfl., 2007, s. 70), som främst kan uppstå i och med att vi analyserar medborgarstämmorna utifrån operationaliseringarna, så har vi ständigt granskat ifall våra operationaliseringar verkligen är träffsäkra för vår studie.

3 Teori

3.1 Deliberativ demokratiteori

”Intet av det, som vi föreslå eder, kan bliva lag utan edert samtycke. Romare, varen själva stiftare av de lagar som skola skapa eder lycka.”

/Decemvirerna (Rousseau, 2009 [1762], s. 102)

Med detta citat menar vi att varje regerande makt borde komma ihåg att deras makt utgår ifrån folket (Rousseau, 2009 [1762]) vilket i sig borde innebära att politikens och förvaltningen ska ha folkligt utformade preferenser.

Enligt Habermas är det konsensus som måste uppnås och han menar på att det oundvikligen uppnås om man sätter sig ned och *de facto* försöker finna antingen en *kollektiv viljebildning* för att lösa individuella konflikter och handlingsval eller gemensamma mål (Eriksen – Weigård, 2000, s. 154). Denna oundvikliga konsensus kallas *omdömesförmågan* och som menas på är något som använder förnuftet i sakfrågor. Just Habermas höga krav på konsensus är något vi tar upp i vår teoretiska positionering.

3.1.1 Varför deliberativ demokrati?

Inom deliberativ demokrati är samtalet det viktigaste uttrycket för en legitim politik. (Lundström, 2009, s. 30) I samtalet får de deltagande aktörerna möjligheten diskutera olika politiska spörsmål och väga rationella argument mot varandra. Detta ska sedan leda till att de samtalande aktörerna ska samlas kring det argument som är mest förnuftigt. Under samtalet ska de deltagande aktörerna inte ha någon maktställning, det är alltså bara argumenten som ska beaktas. (Hague & Harrop, 2007, s.46-47)

Detta kortfattade stycke ser vi som kärnan i Jürgen Habermas deliberativa demokratiteori. Hur ska vi då kunna förankra detta i vår undersökning av den lokala företeelsen medborgarstämmor?

Först måste deliberativ demokrati konkretiseras. Alla teorier inom ramen för deliberativ demokrati är inte enhetliga, istället skiljer sig olika inriktningar åt och vissa teoretiker har gjort avkall på Habermas högt ställda ideal för att istället försöka verklighetsanpassa teorin. (Elstub, 2010, s. 291) Stephen Elstubs artikel ”Third Generation of Deliberative Democracy” behandlar hur just denna omvand-

ling av deliberativ demokratiteori har gått till och vad som kännetecknar den nya deliberativa demokratiteorin. Enligt Elstub är många av dagens deliberativa demokratiteoretiker del av en tredje generation. Denna tredje generation försöker anpassa deliberativ demokrati till verklighetens förutsättningar – exempelvis är det orimligt att förutsätta att alla deliberativa samtal alltid leder till konsensus. (Elstub, 2010, s. 294)

3.1.2 Teoretisk positionering

Var positionerar vi oss på den teoretiska skalan av deliberativ demokrati?

Vår positionering inom deliberativ demokratiteori blir en nödvändig avgränsning för att undersökningen ska kunna genomföras. Deliberativ demokrati innefattar en flora av begrepp och mängder av olika inriktningar. (Karlsson, 2008, s. 174-175)

Först måste förutsättningarna för vår undersökning av medborgarstämmorna kommenteras. Sverige har en lång tradition av representativ demokrati på lokal, regional och statlig nivå. Varför då bekymra sig om huruvida medborgarstämmorna är deliberativa? Det huvudsakliga svaret på frågan är att man i Sverige idag efterfrågar mer deliberativ demokrati. Demokratirådets rapport ”En uthållig demokrati” syftar till att just framhäva deliberativ demokrati som ett komplement till dagens representativa styrelseskick. Rapporten visar också på att Sveriges kommuner har mycket större möjligheter att, på ett deliberativt vis, agera för demokratin än vad de gör idag. (SOU 2000:1, s. 22-23, 156)

”En uthållig demokrati!” styrks av Edward Weeks tankar om att den representativa demokratin har stora brister. Han tar bland annat upp att deliberativ demokrati kan vara mer representativ än just representativ demokrati. Det huvudsakliga argumentet för detta är att de deliberativa samtalen kan innefatta alla grupper i samhället som inte blir representerade i en politisk elit. (Weeks 2000, s. 361)

Här ser vi att medborgarstämmorna kan bli ett verktyg för kommuner att stärka den deliberativa demokratin lokalt. Det är här vår positionering på den teoretiska skalan av deliberativ demokrati blir aktuell. Vi är tvungna att förhålla oss till att Sveriges styrelseskick är ordnat efter den representativa modellen men också att demokratirådet efterfrågar mer deliberativa inslag i denna modell. Ifall skalans två ytterligheter är (1) Habermas högt ställda ideal och (2) den tredje generationen av deliberativ demokrati hamnar vi hos den tredje generationen. (Jfr. Elstub, 2010)

”En uthållig demokrati!” belyser att man inte fullt ut kan implementera deliberativ demokrati, istället ska deliberationen komplettera det representativa styrelseskicket. Detta kan liknas vid tredjegerationsteoretikernas försök att verklighetsanpassa deliberativ demokratiteori.

Vår positionering, och därmed vår teoretiska avgränsning, blir att vår analysmodell kommer att utgå ifrån den mer pragmatiska infallsvinkeln på deliberativ demokrati: Att deliberativ demokrati kan verka som ett komplement till den repre-

sentativa demokratimodellen och att den delibertiva demokratin måste anpassas till dagens Sverige för att nå resultat.

3.1.3 Teoretiska problem

När vi positionerar oss hos den tredje generationens deliberativ demokrati medför det också vissa problem. Teoretiker på området, bland annat John Dryzek och Sherry Arnstein, hävdar att när man försöker effektivisera deliberativ demokrati går många av kärnvärdena förlorade. Både Dryzek och Arnstein ser bekymmersamt på att deliberativ demokrati skulle bli ett komplement till andra demokratimodeller. Arnstein ser framförallt stora risker för att politiker skulle utnyttja samtalet för att förändra den allmänna opinionen till sin fördel, det skulle alltså inte vara deliberativt. (Flinders & Curry, 2008, s.375-376)

Vi erkänner att Arnsteins kritik är välriktad, och kan i många fall visa sig vara korrekt. Vi fasthåller dock att vår teoretiska grund inte försvagas av det. Studien behöver trots allt anpassas till den demokratiska kontext som finns i en svensk kommun. Då är det inte möjligt att ställa allt för höga krav, även om det innebär att vi rör oss bort från vissa deliberativa ideal.

Kritiker brukar hävda att i deliberativ demokratiteori förblir maktförhållanden och sociala strukturer intakta även under samtalet. (Rosén Sundström, 2009, s. 56) Då vår teoretiska positionering gör gällande att deliberativ demokrati ska anpassas till den representativa modellen kan denna kritik avvisas. Även om maktstrukturer kvarstår under samtalet är det åtminstone en bit på vägen mot deliberativ demokrati.

4 Operationaliseringar

4.1 Att operationalisera deliberation

Att operationalisera begreppet deliberativ demokrati och deliberation är svårt av flera orsaker – den främsta är att det är svårt att hitta fruktbara indikatorer på deliberation liksom att det är svårt att mäta dessa. (Karlsson, 2008, s. 174) I vår studie som inte är kvantitativ måste vi också överväga hur vi ska mäta indikatorerna. Därtill måste vi beakta att dessa indikatorer ska vara dugliga för den normativa och konstruktiva delen av studien.

Varför vi valt att operationalisera deliberation istället för deliberativ demokrati är av anledningen att deliberation snarare är själva akten (det deliberativa samtalet) emedan deliberativ demokrati snarare är modellen efter vilken man kan inrätta en demokrati.

4.1.1 Analyskomponenter och indikatorer

För att lösa de problem vi ställs inför har vi arbetat efter redan befintliga operationaliseringar av deliberation. Vi har försökt hitta gemensamma nämnare i dessa, och oberoende av respektive forskares egna studie finns ett återkommande mönster. De tre forskares operationaliseringar vi granskat är Malena Rosén Sundströms (2009), Julia Jennståls (2008) och Christer Karlssons (2008). Deras metoder och studieobjekt är väldigt olika men operationaliseringarna av deliberation är tillnärmelsevis lika. De olika operationaliseringarna har vi testat på medborgarstämmorna och sedan utkristalliserat analyskomponenter och indikatorer som är anpassade till den tredje generationens deliberativa demokratiteori som vi positionerat oss i.

För att operationaliseringen ska passa till den normativa, empiriska och konstruktiva delen har vi delat upp den i *analyskomponenter* och *indikatorer*. Analyskomponenterna verkar som ramar inom vilka indikatorerna finns. Analyskomponenterna är anpassade för att göra den normativa och konstruktiva studien enklare att genomföra. Indikatorerna är främst anpassade för den empiriska studien, alltså ett sätt på hur man kan mäta förekomsten av analyskomponenter.

De analyskomponenter vi valt att använda är: *Öppenhet, respekt, bemötande* och *resonemang*. Vissa av dessa är hämtade direkt från Rosén Sundströms och Jennståls operationaliseringar. (Jfr. Rosén Sundström, 2009, s. 67-75, & Jennstål, 2008, s. 152) Karlsson formulerade sin operationalisering i fyra frågor som ersät-

ter indikatorer. (Karlsson 2008, s. 176). Alla analyskomponenter hör samman på ett logiskt vis.

Analyskomponent	Indikatorer
<i>Öppenhet</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Hur öppna deltagarna är för att förändra sina preferenser. - Deltagaren kan vara självkritisk. - Försök till konsensus istället för att endast premiera det egna intresset.
<i>Respekt</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Behandlar andra deltagare med respekt. - Visar förståelse och respekt även för argument som strider mot det egna. - Att lyssna på de andras argument
<i>Bemötande</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Svarar på ställda frågor. - Trivialiserar inte meddeltagarens fråga/argument. (Obetydliggör den inte)
<i>Resonemang</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Argumenten bygger på rationalitet. - Redogör för grunderna till sina argument.

4.1.2 Öppenhet

För att beskriva öppenhet ("öppet tänkande" i Jennståls terminologi) har Jennstål lånat Amy Gutmanns definition "Ett öppet sinne innebär att man är självkritisk och förmögen att både ha starka åsikter och vara beredd att ompröva dem om någon lägger fram övertygande bevis om dess motsats." (Jennstål, 2008, s. 166)

Indikatorerna är starkt förankrade i den tredje generationens deliberativ demokrati, ett noterbart exempel är att samtalsdeltagarna ska försöka nå konsensus istället för att det faller naturligt som Habermas skulle förorda. (Jfr. Elstub, 2010)

Den första indikatorn (öppenhet för att ändra sina preferenser) är synnerligen svår att mäta. Ett sätt på vilket man kan förenkla den är genom att mäta *hur många som förändrar sina preferenser*. Det blir däremot väldigt riskabelt då deliberation mycket väl kan innebära att samtalsdeltagaren, efter att ha övervägt olika alternativ och argument, sluter sig till att de egna argumenten fortfarande är bättre. (Karlsson. 2008, s. 175) Det är alltså en balansgång som vi måste gå för att kunna avgöra huruvida man är öppen för att ändra sina preferenser eller inte.

4.1.3 Respekt

Respekt hänger samman med förståelse. Om en samtalsdeltagare visar att denna förstår sin motparts argument och behandlar motparten som en jämbördig aktör i samtalet visas respekt. (Rosén Sundström, 2009, s. 71) . Har samtalsdeltagaren ingen respekt för sin meddeltagare så legitimeras ej heller deltagarens argument, åsikter eller deltagaren som jämbördig (Jennstål, 2008, s. 153).

4.1.4 Bemötande

Komponenten bemötande aktualiseras främst när vi diskuterar hur kommunens representanter på medborgarstämmorna behandlar frågor och synpunkter från resten av samtalsdeltagarna. Indikatorerna vi använt här är i princip de samma som Rosén Sundström använder för sin analysdimension *återkoppling*. (Rosén Sundström, 2009, s. 75)

Givetvis gäller komponenten inte enbart kommunrepresentanterna utan för att samtalet ska vara deliberativt bör ingen deltagare exempelvis trivialisera sin meddeltagares uttalanden. Varför det främst aktualiseras i och med kommunrepresentanternas agerande beror i stort på att deltagarna på medborgarstämmorna ofta vänder sig till dessa för svar på frågor. I sig kan detta synas vara ett icke-deliberativt ställningstagande då detta tyder på att maktförhållandena är intakta.

4.1.5 Resonemang

De båda indikatorerna, framförallt den första, för hur resonemang förs under samtalet kan ses som svåra att mäta även de. Varför vi valt att ta med denna analyskomponent är av anledningen att rationaliteten i resonemanget som förs är väldigt grundläggande för deliberationen. (Eriksen & Weigård, 2000, s. 31)

4.1.6 Förutsättningar för deliberation

Som en del i operationaliseringen av deliberation kommer vi att begrunda de förutsättningar som måste finnas för att samtalet ska kunna avspegla den deliberativa karaktär vi efterfrågar.

Till denna del av operationaliseringen har vi lånat den modell Edward Weeks (2000) använder i sin studie av deliberativa experiment i flera amerikanska städer. Weeks studieobjekt och förfarande i sin empiriska studie liknar på många sätt vår. Därav blir också operationaliseringsmodellen naturligt anpassad till vår studie. Vissa omarbetningar av Weeks modell har gjorts: Vi har anpassat analyskomponenten *möjlighet till deltagande* till vår studie och ändrat i somliga av indikatorerna. (Jfr. Weeks, 2000)

Komponenterna av denna operationaliseringsdel är: *Deltagande, informerade medborgare och möjlighet till deltagande.*

Analyskomponent	Indikatorer
<i>Deltagande</i>	- Brett deltagande - Representativt deltagande
<i>Informerade Medborgare</i>	- Förståelse om de grundläggande elementen i problematiken - Förståelsen över konsekvenser och de avvägningar som krävs vid de olika alternativen
<i>Möjlighet till deltagande</i>	- Öppna offentliga rum - Plats (storlek på lokal) - Tid (Ex. inte under ordinarie arbetstid) - Tillfällen (Fler möjligheter att delta än en)

4.1.7 Deltagande

Weeks menar att man vid deliberativa samtal, som berör medborgarna på den aktuella orten, måste ha ett brett deltagande. Tillräckligt många måste vara delaktiga, annars förlorar samtalet många preferenser som kunde varit värdefulla.

Förutom att deltagandet ska vara brett så måste det också vara representativt. På samma vis som med brett deltagande måste olika samhällsgrupper vara representerade annars går man alltså miste om eventuellt värdefulla preferenser. (Weeks, 2000, s. 361)

4.1.8 Informerade Medborgare

Analyskomponenten informerade medborgare syftar till att samtalsdeltagarna måste känna till grundläggande information om frågorna som ska diskuteras. Medborgaren bör alltså ha en förståelse om problematiken, och sakfrågan, och dessutom kunna inse konsekvenser av åtgärder för att lösa problemet. (Weeks, 2000, s. 361)

Ifall medborgaren inte får tillgång till, eller tillgodogör sig själv, informationen försvårar denne deliberationen. För att göra deliberationen framgångsrik bör medborgaren alltså få tillgång till information. Målet är att nå konsensus och att kunna fatta ett objektiva riktigt beslut. (Lundström, 2009, s. 30)

4.1.9 Möjlighet till deltagande

Möjlighet till deltagande berör många av de problem som teoretikerna inom den tredje generationen av deliberativ demokrati belyser. För att man ska kunna ha ett brett deltagande krävs exempelvis lokaler, eller gemensamma utrymmen, som tillfredsställer ändamålet. På samma sätt måste tiden vara anpassad efter medborgarna. Exempelvis är det inte möjligt att uppnå brett deltagande ifall samtalstillfället är mitt på dagen då många arbetar. (Weeks, 200, s. 361)

5 Normativ del

Hur bör medborgarstämmor se ut?

5.1 Normativt om medborgarstämmorna

Normativ forskning – studiet av det önskvärda, har under ett halvt århundrade negligerats (Lundquist, 1998, s. 51). Detta är tragiskt i och med att det är på de normativa värderingarna som stor del av all forskning står på och där frågorna om hur det goda samhället bör vara och hur man rättfärdigare detta (Badersten, 2003/04, s. 207).

I samtalsdemokratin får man ställa mål för varje potentiell deliberationsprocess. När vi beskriver vilka grundläggande deliberativa komponenter som bör uppnås kommer vi att utgå från operationaliseringsmodellens analyskomponenter. Detta för att ge strukturerade normativa deliberationskrav som vi argumenterar för ska finnas i en deliberativ.

Vi har valt att använda oss av Statens Offentliga Utredning Demokratirådets rapport från 2000 – ”En uthållig demokrati!”.

5.2 Samtalsdemokratis deliberativa komponenter

Den deliberativa demokratin eller *samtalsdemokratin* (Hermansson, mfl., 2008, s. 5) som vi fokuserar på ger oss möjlighet att utforska deliberationen. Men för att kunna utforska detta krävs det också att vi ställer upp några krav eller mål som bör uppfyllas. Dessa mål utgår från vår operationaliseringsmodell som har specifika krav på hur vi mäter deliberation inom samtalet. Frågan vi nu ställer oss är *Hur bör samtalsdeltagaren agera under det deliberativa samtalet?*

5.2.1 Öppenhet och respekt

En samtalsdeltagare bör huvudsakligen utgå från två väldigt viktiga komponenter – *öppenhet* och *respekt*. Har samtalsdeltagaren ingen respekt för sina meddeltaga-

re så legitimeras ej heller deltagarens argument, åsikter eller deltagaren som jämbördig (Jennstål, 2008, s. 153). För att uppnå *konsensus* är det av största vikt att man accepterar varandra som jämbördiga annars är det med stor svårighet, om inte omöjligt, att sen uppnå *förståelse* (Rosén Sundström, 2009, s. 75). Förståelsen för andra samtalsdeltagare är hårt knuten till respekt - har du ingen förståelse för dina samtalsdeltagare har du även svårt för att respektera dessa. När man väl är inne och rör i förståelsen för sin samtalspartner är det lika bra att förklara att förståelsen för att man själv bör och kan ibland ompröva sina åsikter är en av de absolut viktigaste komponenterna för att kunna uppnå konsensus (Jennstål, 2008, s. 166).

I öppenheten är där ett krav som gör en förutsättning för att kunna nå konsensus – *möjlighet till egna preferensändringar och försök att finna det gemensamma*. Här syftas det till att man i huvudsak försöker hitta det gemensamma för att faktiskt kunna ändra sina preferenser (Karlsson, 2008, s. 175). Försöker man inte vara öppen och respektfull och inte kan ändra sina preferenser efter rationella argument är man ej deliberativ.

5.2.2 Bemötande

Bemötandet av varandra som jämbördiga aktör är av yttersta vikt (Jennstål, 2008, 154-155). Dock är inte detta tillräckligt. För att fortsättningsvis kunna vara deliberativt – speciellt när man har representanter från kommunal nivå närvarande – måste alla deltagarna i samtalet tänka på något som Rosén Sundström kallar återkoppling (2009, s. 75). Här ska man tänka på att *svara på frågorna* och undvika att *trivialisera* sin samtalsdeltagares argument för att skapa en miljö där inget är döljs av ”slingrande”.

Men varför är bemötandet av sådan vikt? Vi kan anta att en aktör får en fråga som aktören anser vara irrelevant eller att aktören inte svara på frågan för att detta försvagar dennes tidigare argument. Aktören har i bara denna situation först och främst inte visat öppenhet för samtalsdeltagarens argument och ej heller visat respekt. Aktören svarar varken på frågan eller visar någon vilja att ändra de egna preferenserna. Därvid är bemötandet av de andra samtalsdeltagarna av stor vikt vid en deliberativ process.

5.2.3 Resonemang

Ett resonerande samtal där man försöker föra en samtalsprocess och föra ett rationellt argumenterande för sin sak, det vill säga redogör för sitt ställningstagande. Att man inte säger att ”*jag tycker att vi ska ta emot fler flyktingbarn i kommunen*” utan att man lägger grund för sin sak med att säga ”*jag tycker att vi ska ta emot fler flyktingbarn i kommunen för att vi har den ekonomiska förutsättningen och...*” och så vidare. Man får gärna lägga upp ett redogörande av empiriska fall för att stärka sitt argument. Ett rationellt argumenterande samtal gör det mycket mer möjligt för deltagarna i samtalet att skilja på emotionella och rationella argument och man väddar till förnuftet om att nå konsensus. Här ska man premiera det

gemensamma framför det egna och försöka förstå att det är ett gemensamt problem. (Eriksen & Weigård, 2000, s. 15)

5.3 Förutsättningar för deliberation

För att uppnå kriterierna för den deliberativa demokratiprocessen finns det flera dimensioner som måste klarläggas. När vi nu har redogjort hur samtalet bör föras mellan samtalsdeltagarna så krävs det även att några grundläggande element deliberativa element ska uppfyllas innan samtalet påbörjas. Den grund som vi kommer stå på, för att en process ska kallas deliberativ, är Edward C Weeks trestegsmodell – *Deltagande, Informerade medborgare* och *Möjlighet till deltagande*. (Weeks, 2000, s. 361). Detta är samma modell som vi använder i vår andra del av vår operationalisering och har minst lika mycket betydelse för den deliberativa processen som samtalet har.

5.3.1 Deltagande

”If participation is large, but unrepresentative, it may fail to accurately reflect the policy preferences of the community. If participation is small, but representative, the results may accurately reflect the policy of the community, but the larger goals of civic engagement will be sacrificed” (Weeks, 2000, s. 361)

Så beskriver Weeks det första grundläggande elementet deltagande. Det är precis detta som vi syftar till just deltagandet ska uppnå. Weeks menar på att deliberationens första krav är att man sträcker sig ut till alla medborgarna och försöker uppnå både representativ och ett brett deltagande. Processen är inte lika deliberativ när en grupp inte är rättvist representerad, ej heller när endast ett fåtal av samhället ställer upp under de tillfällen som tilldelats. Att uppnå representation av klasstillhörighet, etnicitet, inkomst, samhällsstatus, kön och ålder är viktigt. Detta för att fånga in så många preferenser som möjligt som kan vara med och påverka vid konsensusbildandet och samtidigt uppfylla kriteriet på brett deltagande och inte förlorar målet med civilt deltagande (Weeks, 2000, s. 361).

5.3.2 Informerade medborgare

För att det ska kunna vara en deliberativ process krävs det att medborgarna är väl-informerade om problemets grundläggande element och konsekvenserna av de olika alternativ som ställs framför en. Detta för att utifrån informationen utvärdera någon form av allmän slutledning (Weeks, 2000, s. 361). Vi förutsätter inte som Habermas att det oundvikligen med rätt information kommer nås någon konsensus

eftersom att man tolkar information olika. Däremot ser vi detta som en möjlighet för att faktiskt bli tilldelad information som förklarar elementen ingående och för att kunna komma till en slutledning om vad som är det lämpigaste handhavande utifrån sin tolkning. Det är ett ytterst närmande av deliberation när välinformerade medborgare beslutar om preferenserna.

Med informerade medborgare menar vi även på hur väl informerade medborgarna är om den enskilda medborgarstämmans dagordning. Detta för att medborgarna ska kunna förbereda sig och kunna komma med starkare argument.

5.3.3 Möjlighet till deltagande

”To deliberate is to act on information” (Weeks, 2000, s. 361)

Detta är en av Weeks teser om möjligheten till deliberation eller deltagande. Han menar att deltagande är att *agera* utifrån den information man har. Agerandet i sig måste uppmuntras genom *strukturerade aktiviteter* som är tilltänkta för att uppmuntra till resonerande diskussioner (Weeks, 2000, s. 361). I detta fall är det specifikt medborgarstämman som är ”möjligheten till deltagande”, där det handlar om att försöka göra det möjligt för alla att delta. Möjligheten till deltagande är däremot mer eller mindre värdelös utan kriterierna – (1) deltagande och (2) informerade medborgare. För ifall man har möjligheten att delta utan att man är tillräckligt många eller tillräckligt informerade gör det hela den deliberativa processen kraftlös. För ett agerande krävs utrymme.

SOU 2000:1 ”En uthållig demokrati!” hävdar också att dagens Svenska kommuner har mycket stora möjligheter till att främja deltagande bland medborgare (SOU 2000:1 s. s. 144-146). Ifall man ser på medborgarstämman som ett verktyg för kommunerna att aktivera sina medborgare politiskt bör stämmorna också inträffa regelbundet.

5.4 Diskussion

För att avsluta kapitlet om ”*Hur medborgarstämmor bör vara utformade?*” krävs det att vi tar in några aspekter i kapitlet. Med noga övervägande har vi i denna del valt att fokusera på vad vi vill se i en deliberativ demokrati. Frågan vi ska ställa oss är huruvida man kan ställa dessa högt ställda krav på en så liten kommunal aktivitet? Vi ser deliberation som ett bra komplement till det representativa demokratisystemet. Partipolitik och en ideologisk övertygelse hör inte hemma i dessa diskussioner vi vill uppnå. Snarare vill vi uppnå det goda medborgarstämman där så många som möjligt har möjlighet att delta. Däremot har vi inte de krav på konsensus, som Habermas har. Detta för att Habermas krav på hur man når konsensus är allt för många och svåra för varje enskild individ att uppnå. Däremot ser vi det som en möjlighet att öka förståelsen jämte varandra när man *försöker* nå konsensus.

Därav har vi antagit en tredje generationens perspektiv där vi försöker anpassa deliberationen på en lokal nivå och fortsättningsvis hålla oss neutrala till det representativa demokratisystemet. Som deliberativ demokratiteoretiker får man inte släppa viljan att uppnå de normativa ideal. Detta är att både söka ett brett, representativt deltagande och ett samhälle där man vid tillfälle för diskussion och möjlighet till preferensändring har tillgång till informationen för att kunna delta och agera och faktiskt gör ett försök till att ändra sina preferenser. Alltså strävan efter att värdera det gemensamma som viktigare än det egna. Att man i en diskussion som samtalsdeltagare har möjligheten och rättigheten att tala, bli respekterad, bli korrekt bemött och att få rationella argument tillbaka snarare än irrationella argument.

6 Empirisk del

Hur ser medborgarstämmor ut idag?

6.1 Medborgarstämmorna i Örkelljunga kommun som fall

I nio (Zachau 110512) år har Örkelljunga kommun haft medborgarstämmor. Det är sex återkommande stämmor per år vilka är geografiskt och tidsmässigt utspridda. På våren hålls tre stämmor och på hösten hålls tre stämmor.

Örkelljunga kommun ät beläget i norra Skåne, gränsades till bland annat Klippans, Ängelholms och Hässleholms kommun. I norr utgör kommunen gränsen till Smålands Markaryd. Många av kommunens nästan 9 631 invånare bor i själva tätorten emedan resten är utspridda i byarna omkring (SCB, 2010). Medborgarstämmornas positionering motsvarar den geografiska spridningen av befolkningen. Medborgarstämmorna hålls alltså en gång om året i följande byar: Örkelljunga, Skånes Vårsjö, Tockarp, Eket, Skånes Fagerhult och Åsljunga. De första tre hålls på våren emedan de sista tre hålls på hösten.

Vad som förs fram på medborgarstämmorna är inte bindande på så sätt att politiker och tjänstemän inte måste följa förslag från medborgarna.

Vi närvarade vid de tre stämmor som hölls på våren 2011 - i Örkelljunga den 16 mars, i Skånes Vårsjö den 13 april och i Tockarp den 27 april.

6.2 Resultat

6.2.1 Övergripande upplägg

De tre medborgarstämmor som studerats har följt ett gemensamt mönster i upplägg men har haft vissa skillnader. Vår önskan är inte att i detta kapitel beskriva exakt hur de gått till utan istället skissa upp en bild av hur medborgarstämmorna är utformade.

Medborgarstämmorna i Örkelljunga kommun äger rum på kvällen från 19:00 och två timmar framåt, brukligt är att det ungefär mitt i pausas för fika. Den person som håller i stämman är kommunalrådet, och det är även kommunalrådet som

i viss mån fördelar ordet. Medborgarstämman brukar följa denna enkla mall vi konstruerat:

1. Stämman inleds och kommunalrådet presenterar sig själv och eventuellt andra representanter från kommunen.
2. Den första timmen håller kommunalrådet ett föredrag om vad som händer i kommunen för tillfället.
3. Den andra timmen är ordet fritt och vem som helst som närvarar kan yttra sig om kommunala angelägenheter, ställa frågor till kommunrepresentanterna och ge synpunkter på hur politiken bör föras.

Under den första timmen, då kommunalrådet håller sitt anförande, händer det att denne blir avbruten med frågor från de församlade. Frågorna rör sig då om det som tagits upp av kommunalrådet. Exempelvis ställdes det på varje stämma frågor om hur kollektivtrafiken och bussförbindelser kan förbättras när kommunalrådet tog upp detta ämne. Frågorna under första timmen var däremot relativt få och samtliga riktade sig till kommunalrådet.

Den andra timmen då ordet var fritt vilket på alla stämmor ledde till diskussion kring frågor som inte tagits upp på föredragit. Ofta var frågorna av lokal karaktär och skiftade således från ort till ort. Här är diskussionen desto mer utbredd och fler deltar istället för bara den som påtalar ämnet och kommunalrådet. Det är också här de andra representanterna från kommunen gör sin röst hörd. Den största skillnaden från den första timmen är att nu sker samtalet inte bara mellan medborgare och politiker utan också mellan medborgare.

6.3 Analys av medborgarstämmorna

Analysen av medborgarstämmorna följer de båda operationaliseringsmodellerna. Även om indikatorerna inte går att mäta kvantitativt har vi efter våra direktobservationer gjort en uppskattning på huruvida den berörda analyskomponenten uppfylls eller inte.

Analysen grundas alltså främst i direktobservationerna av de tre stämmorna i Örkelljunga, Skånes Värsjö och Tockarp.

6.3.1 Öppenhet och respekt

Under våra observationer uppmärksammade vi att förvånansvärt många av deltagarna på medborgarstämmorna faktiskt ändrade sina preferenser. Exempelvis frågade en medborgare kommunalrådet, under medborgarstämman i Örkelljunga, om det verkligen var befogat att spendera en tämligen hög summa pengar på en kurs som skulle hjälpa kommunanställda sluta röka. Det visade sig att alternativet, som var mycket billigare, i princip inte hade verkat för en rökfri miljö alls. Efter detta

ändrade medborgaren sina preferenser, men först efter att diskussionen berört argument för och emot den dyra antirök-kursen. Liknande scenario utspelade sig på de olika stämmorna.

Respekten var också ofta ömsesidig. Många visade förståelse för andras argument. Vid ett fåtal tillfällen övergick samtalet däremot till ett debattliknande meningsutbyte som inte visade prov på lika höga deliberativa kvaliteter. Vid dessa tillfällen lyste ofta den partipolitiska diskussionen igenom och lämnade därför många av samtalsdeltagarna utanför. Ett exempel är diskussionen om uppförandet av vindkraftverk i kommunen; när ämnet diskuterades visade samtalsdeltagarna inte alltid prov på respekt för den andres argument, nästan alltid behandlades motparten med respekt, men alltså inte dess argument. I samband med detta sjönk också försöken till konsensus och att vara självkritisk. Mycket av detta kan hänga ihop med att partipolitik blev en del av diskussionen vilket sänkte den deliberativa standarden.

Övergripande uppfylldes alla indikatorer även om det fanns svackor som blev uppenbara då frågor utan något självklart svar diskuterades. Exempelvis var det mycket enklare att nå konsensus om vad som måste göras åt det övergivna och fallfärdiga huset i Skånes Vårsjö, emedan inte alla kunde enas om vad som skulle göras åt bussförbindelser till intilliggande byar.

6.3.2 Bemötande

Denna analyskomponent aktualiseras främst då de medborgare ställde frågor till de närvarande representanterna från kommunen. Samtalet på medborgarstämmorna kretsade också väldigt mycket kring just detta moment. Därför blir analyskomponenten väldigt viktig för att rättfärdiga utformandet av medborgarstämmorna.

Under stämmans första halva, alltså när kommunalrådet höll sitt föredrag, fick kommunrepresentanterna ofta frågor vilka de svarade på. Inte heller trivialiserades någon fråga utan alla togs på allvar. Däremot hände det allt som oftast att diskussionen fick avbrytas för att tiden skulle räcka till. Genom att göra detta stängs också dörrar för vidare diskussion, vilket skulle förhöja kvaliteten på deliberationen och göra medborgarna ytterligare involverade.

Under den andra halvan av stämman, där ordet var fritt, blev samtalet friare i sin karaktär vilket ledde till att medborgare svarade på frågor från varandra och från kommunrepresentanterna. Även då svarade deltagarna på frågor utan att trivialisera dessa. I samband med att diskussionen kring varje ämne fick mer utrymme jämfört med under den första timmen verkade det som att deliberationen gav mer resultat i form av åtgärder åt de gemensamma problemen i byn.

6.3.3 Resonemang

De båda indikatorerna under analyskomponenten resonemang faller i stort samman. För att undersöka ifall de argument som framförts bygger på rationalitet eller

inte har vi sett till om samtalsdeltagarna redogör för grunderna till sina argument eller inte.

De flesta medborgarstämmor följde här samma mönster: Ofta redogjorde kommunens representanter grunderna för sina argument emedan de deltagande medborgarna inte i lika stor utsträckning uppfyllde analyskomponenten resonemang.

Ofta kunde vi däremot ana att argumenten var just rationella och att medborgarna hade tänkt igenom dessa väldigt noga. Exempelvis diskuterades lyktstolpar som stod klara, fast inte utrustade med lampor, i Tockarp. Här hade den medborgare som tog upp ämnet redan tillsammans med andra tänkt igenom huruvida lyktstolparna skulle tas bort eller om problemet skulle åtgärdas på annat vis. De hade sedan kommit fram till att lyktstolparna bäst nyttjades ifall de utrustades med energisnåla lampor då behovet av starkt lyse inte var överhängande men att det skulle kosta ännu mer att ta bort lyktstolparna. Här redogjorde samtalsdeltagarna för både för och nackdelar men argumenterade för det mest logiska. Detta exempel kan tyckas vara väldigt anspråkslöst och lätt att åtgärda för kommunen men diskussionen tydde på att argumenten var baserade på rationellt tänkande.

Trots detta var det oftast politiker som visade prov på rationalitet i sin argumentation. Det i sig kan mycket väl vara ett resultat av att politikerna kände till information som medborgarna inte hade kännedom om.

6.3.4 Deltagande

Antalet deltagare på de olika stämmorna var väldigt varierande – exklusive representanter från kommunen närvade; i Örkelljunga endast sju personer, i Skånes Vårsjö 28 personer och i Tockarp 20 personer 18. Även om Skånes Vårsjös närvarotal var högst var deltagande inte brett. I Örkelljunga, med befolkningmängd på över 4000, närvarade som sagt endast sju personer, deltagandet är sålunda minimalt.

Deltagandet är sålunda heller inte representativt. Även på stämmorna i Tockarp och Skånes Vårsjö, med avsevärt mindre befolkningmängd med fler deltagande, var deltagandet inte representativt. Merparten av samtalsdeltagarna var äldre och resterande medelålders. Unga fanns inte representerade på någon av stämmorna, därtill verkade deltagarna vara av uteslutande svensk härkomst. Huruvida deltagandet var representativt gällande ekonomibaserade förhållanden vore alltför vanskligt att uttala sig om så vi lämnar den aspekten.

Sammanfattningsvis var deltagandet sålunda varken brett eller representativt.

6.3.5 Informerade medborgare

När samtalet på medborgarstämmorna rörde lokala kommunangelägenheter, exempelvis en lekplats i Skånes Vårsjö eller sänkta trottoarer i Örkelljunga centrum, var deltagarna ofta pålästa om sakfrågan. Däremot saknade man ofta kunskap och förståelse för många andra politikområden än just de väldigt lokala. När diskussionen berörde bygget av en ny förskola i Örkelljunga var det exempelvis många

synpunkter, men väldigt få av dem grundade sig i information, utan snarare i en emotionell förståelse av varför förskolan skulle byggas.

Den information medborgarna fick var därför endast baserad på föredraget av kommunalrådet den första timmen.

6.3.6 Möjlighet till deltagande

Storleken på lokal var ofta tillfredsställande, i Örkelljunga hölls stämman i ett större klassrum med utrymme för över 30 personer, i Skånes Vär sjö i en sal med utrymme för över 50 personer, i Tockarp var klassrummet medborgarstämman hölls i desto mindre, men gott och väl 30 personer hade fått plats där också. Ytan var alltså inga problem.

Tiden för stämmorna var 19.00 till 21.00 på onsdagar. Anledningen är att då har de flesta slutat sina arbeten.

Tillfällena att delta är som sagt en gång per år och by. Möjligheterna att delta blir således inte mer än en.

Vidare var medborgarstämmorna belägna på välkända platser i respektive by, gymnasieskolan i Örkelljunga, Medborgarhuset i Skånes Vär sjö och i skolan i Tockarp. Lokalerna var alltså tillgängliga på gångavstånd för de flesta i byn.

Alla boende i kommunen var välkomna till stämman i sin by, men det enda som tillkännagav att en medborgarstämma skulle hållas var en liten annons dagen innan på lokalsidorna i Nordvästra Skånes Tidningar samt att information om medborgarstämmorna fanns på kommunens hemsida.

Trots att informationen inför stämmorna var knapphändig betraktar vi det ändå som ”öppna offentliga rum” på grund av lättillgängligheten.

6.3.7 Anteckningar

Vid den empiriska analysen av anteckningsmaterialet har vi tagit fram tre fall som täcker in de mest troliga resultaten vi fick då vi studerade anteckningar från medborgarstämmorna i Örkelljunga kommun och protokoll från kommunstyrelsens arbetsutskott i Örkelljunga kommun.

Exemplen vi tar upp är baserade på minnesanteckningar från medborgarstämmorna i Skånes Vär sjö 2010, Örkelljunga 2010 och i Tockarp 2009, samt två protokoll från arbetsutskottet. Denna undersökning syftar till att se ifall medborgarstämmorna är agendasättande eller inte.

6.3.8 Buskörning

I minnesanteckningarna från Skånes Vär sjös stämma den 14:e april 2010 har en notering gjorts om att 2009 togs buskörningar på lekplatsen i Skåne Vär sjö upp. År 2009 har således en förfrågan om vad som kan göras åt problemet uppkommit (Skånes Vär sjö, 2010). Det ska även noteras att man i Örkelljunga har upprättat

polissamverkan för att förhindra bl.a. buskörningar vilket tyder på ett tidigare problem som man försöker åtgärda (Örkelljunga, 2010).

I kommunstyrelsens arbetsutskotts protokoll från den 18:e augusti 2010 skrivs det angående buskörningarna i Örkelljunga kommun att det ska det skickas en skrivelse till polismyndigheten samt till länsstyrelsen för att få räta på problemet. Dock anges det inte i protokollet huruvida dessa påpekanden om buskörningar uppkommit under kommunens medborgarstämmor eller ifall det kommit från en enskild politiker. (prot. 2010:168, 197§)

Hur kan det troliga förloppet vara då? Tidsangivelserna på de olika medborgarstämmorna (Jfr. Skånes Vårsjö, 2010 & Örkelljunga, 2010) och KSAU's protokoll (prot. 2010:168, 197§) tyder på att följande skett: Under medborgarstämman i Örkelljunga har det informerats om att man försöker åtgärda problemet med buskörningar, vilket tyder på att problemet fortsatt att existera. Här försöker man därför berätta att man gjort något åt detta sen tidigare klagomål. Ungefär en månad senare tas problemet upp på Skånes Vårsjös medborgarstämma än en gång. Slutligen "avslutas" detta ytterligare 4 månader senare med ett beslut i Arbetsutskottet om att man ska skicka en skrivelse som nämnts ovan. Frågan vi ska ställa oss är följande: *Har beslut tagits på grund av medborgarstämmorna?*

Precis som ovan nämnt så förklaras inte det något överhuvudtaget om bakgrunden i arbetsutskottets protokoll, dock kan det minst lika väl vara så att detta är en direkt effekt av medborgarstämmorna lika mycket som om det kunde vara en ren tillfällighet.

6.3.9 Lekplatsen

I minnesanteckningar från Skånes Vårsjös stämma den 14:e april 2010 uppkommer det att en diskussion kring Skånes Vårsjös lekplats tidigare uppstått. Lekutrustningen uppfyllde inte de krav som vårsjöborna ansåg som rimliga. Kommunen beklagade att man inte talat med invånarna innan beslut togs om vilken utrustning som skulle finnas. Kommunalrådet säger att detta ska tas upp då hon inte visste det fanns ett misstykke och nämner att det borde vara tekniska utskottets område. (Skånes Vårsjö, 2010, s.2)

Vad som sedan hände är följande: Representanterna säger att detta ska tas upp och sen sker inget. Vi inte kunde finna någon motion i tekniska utskottet som tydde på att man tänkt göra något åt detta. Detta är ett tydligt deliberativt problem då legitimiteten hos medborgarstämman behövs för att stämman ska kunna vara dragkraftigt och ge resultat. Det som bör noteras att ärendet kan ha överförts till ett annat utskott för behandling, därför kan vi alltså ha missat eventuellt beslutsfattande gällande just lekplatsen. Men det kan minst lika väl vara ett "icke-beslut" (Gaventa, s. 35) och kan vara något som inte kommit upp alls i lämplig ort.

6.3.10 Femårsverksamhet i Tockarp

Under 2009 års medborgarstämma i Tockarp den 8:e april med ett tjugotal tockarpsbor närvarande diskuteras, enligt minnesanteckningar, ett förslag om femårs-

verksamhet för byns barn då det endast fanns en dagmamma i byn. (Tockarp, 2009) Och man syftar till att skicka ut intresseanmälan (Zachau 110512) och att detta sedan kom upp till lämplig ort inom kommunen visar till synes ha hänt. En lokalpolitiker som var närvarande under medborgarstämman la sedan fram en motion i kommunstyrelsens arbetsutskott om att starta en ”ny förskola” (prot. 2009:100, 278§).

Det som troligen skett här är följande: Lokalpolitikern som närvarat under medborgarstämman har gjort denna notering och har skickat in en motion den 23:e april för att få upp detta till arbetsutskottet. Den 18:e november beslutas det i arbetsutskottet att ärendet ska överlämnas till utbildningsnämnden. (prot. 2009:100, 278§).

Vi tyder detta som att man försöker legitimera medborgarstämmornas. Den aktuella lokalpolitikern visar på att denne lyssnat in det som togs upp under medborgarstämman vilket förklaras med ”att ett gäng föräldrar med barn födda 2004 skulle vilja ha en 5-årsverksamhet på Tockarpsskolan till hösten” (prot. 2009:99, 279§). Hans agerande är direkt kopplat till att han lyssnat in medborgarnas röst och sedan motionerat om detta i Arbetsutskottet.

6.4 Diskussion

Är då medborgarstämmorna deliberativa eller inte? Övergripande kan man konstatera att nästan alla analyskomponenter i operationaliseringsmodellen för deliberation ofta uppfylls. Även om de inte alltid uppfylls.

Problemet för Örkelljunga kommuns medborgarstämmor ligger istället hos förutsättningarna för deliberation, den andra operationaliseringsmodellen. Även om analyskomponenten *möjlighet till deltagande* i stort uppfylls finns stora problemområden i de återstående. Det allt för låga deltagandet och den dåliga representationen förhindrar också möjligheterna till god deliberation. Exempelvis är det svårt för samtalsdeltagare att argumentera rationellt ifall dessa inte känner till grundläggande information om frågan som diskuteras.

På samma sätt räcker tiden inte alltid till för att samtalet ska bli riktigt deliberativt. När kommunalrådet hållit sitt föredrag i en timme återstår endast en timme för det jämbördiga samtalet. Under den första timmen aktualiseras egentligen främst analyskomponenten *bemötande* emedan de andra analyskomponenterna för deliberation förekommer mest under den andra timmen.

Problemet med ifall medborgarstämmorna är agendasättande eller inte är också trängande. Då man inte på medborgarstämmorna kan fatta några slags beslut är det enda formella sättet att påverka kommunen genom att vara agendasättande – vilket stämmorna inte ofta är.

7 Konstruktiv del

Hur kan en god medborgarstämma uppnås?

7.1 Konstruktionen av den goda medborgarstämman

”Varje form av kunnighet och undersökning anses liksom allt handlande och väljande sträva till någonting gott.” (Aristoteles 2009 [350 f.Kr.], s. 29)

Här börjar vi vår konstruktiva del om hur vi ska uppnå en god eller bra medborgarstämma. Vad vi syftar med citatet ovan är att den kunskap varje individ tillskansat sig kan i en deliberativ process vara till nytta för det gemensamma. Som kommunpolitiker är sannolikhet stor att man ibland missar vad den medborgarna upplever. I medborgarstämman kan man som politiker respektive medborgare finna en god källa för ökad förståelse för den egna kommunens problem och vilja respektive kommunens arbete och mål.

Våra normativa krav på hur en deliberativ medborgarstämma bör se ut för att bra komplettera den representativa demokratiska modellen - som reglerar i det svenska politiska klimatet – ställdes utifrån en idealistisk bild som är svår att uppnå utan vägledning. Därför kommer vi försöka ta oss an ett svårt och vågat område – konstruktiv undersökning. Här ställer vi oss frågan *Hur kan en god medborgarstämma uppnås?* Här beskriver vi och ger konkreta tillvägagångssätt för att nå en för oss inte bara önskvärd utan även uppnåelig deliberativ medborgarstämma.

7.2 Konkretisering av de deliberativa målen

7.2.1 Seminarium

När vi studerade Örkelljunga kommuns medborgarstämmor såg vi tidigt något fattades. Ett välutformat forum eller strukturerad aktivitet som kunde främja deliberation och diskussion (Weeks, 2000, s. 361). Även om medborgarstämman i sig tillät att man tog upp frågor och problem fanns en deliberativ frånvaro gällande själva processen där medborgare fick sitta ned och verkligen försöka nå en gemensam förståelse av problemet. Vi såg en praktisk lösning på detta. Upplägget

på våra tankar kring den fysiska medborgarstämman är ytterst enkelt och delas upp i tre enkla moment.

Först och främst har vi sett att informationsmomentet under Örkelljungas medborgarstämmor har en väldigt bra informativ del där man visar på vad som skett, sker och ska ske i kommunen. Detta är något som vi vill ta åt oss och finner att detta är ett bra sätt för att få informerade medborgare (Weeks, 2000, s. 361). Här gör man det möjligt att utifall man inte hunnit läsa på sig att ändå kunna delta aktivt. Det innebär även en lokal uppdatering. Den förändring vi gärna ser är att detta delmoment av stämman är kortare, av anledningen att tiden för diskussion på slutet ska kunna förlängas.

I andra delmomentet har vi det som vi hoppas ska ge genomslag är den seminarieform som Weeks beskriver i sin artikel (2000, s. 361). Här delas alla upp i mindre grupper för att lättare kunna diskutera., i större grupper kan vara svårt att få sin röst hörd. I gruppen ska man resonera kring problem som kan vara tidigare diskussionsområden eller nya områden. Det kan handla om alltifrån en gatas glödlampa till utförsäljning av de kommunala bolagen. Det essentiellt att alla försöker uppnå öppenhet, respekt, bemötande och resonemang så att inte de deliberativa målen går en förbi. Man ska dock inte glömma att ibland får man börja med mindre steg för att kunna nå sina mål. Precis samma sak gäller deliberation. Det krävs lite vilja och tålamod.

I tredje delmomentet kommer det man kan kalla utfrågning eller den slutliga diskussionen som är det egentliga mötet mellan representanter och medborgare. Här kommer de frågor som tagits upp under seminariet att ställas gentemot representanterna. Detta ska noggrant skrivas ner till protokoll för att legitimera medborgarstämman som en agendasättande makt i kommunen. Men även också för att det inte ska undgå någon att det diskuterats under stämman.

Under denna slutliga diskussion kommer en moderator agera som ordfördelare för att undvika att man som representant eller medborgare är partisk eftersom att man har en *lokal åsikt* som kan påverka ens fördelning av ordet. Moderatoren är varken medborgare, samtalsdeltagare eller representant för att vara så opartisk som möjligt. Här behövs dock inte tas några beslut under medborgarstämman utan snarare det faktum att det protokoll förs och man sätter krav på att om där är något specifikt som behöver ordnas så ska detta gå vidare till beslut på lämplig kommunal instans. Eftersom att det är där den egentliga legitima makten ligger.

7.2.2 Deltagande och informerade medborgare

Att uppnå både representativitet och brett deltagande är en väldigt svår uppgift. För att uppnå representativitet måste man först beakta vilka grupper som behöver representeras, i en mindre by är befolkningen kanske väldigt homogen och då blir representationen inte ett lika stort problem. Efter att empirin beaktats kan vi dock uteslutande säga att alla befolkningsgrupper inte representerats.

Vägen till representation på kommunens medborgarstämmor går, efter vår analys, via brett deltagande. Med större närvarotal på medborgarstämmorna när-

mar man sig också en representation som inte funnits tidigare. Troligtvis är det dock problematiskt att få den ideala representation som Weeks (2000) hänvisar till och därför måste man kanske göra avkall på just den normativa utgångspunkten. Då medborgarstämmorna inte syftar till att fatta beslut utan snarare diskutera problemområden och frågor ger det inte så stort utslag på de eventuellt ickerepresenterade samhällsgrupperna.

Även om Weeks hävdar att den deliberativa demokratin är representativ än den representativa är vi ändå beredda att förklara detta mål som alltför svåruppnåeligt (Weeks 2000, s. 361). Det bygger på att medborgarstämmorna just inte har någon beslutanderätt, istället får tilltro fästas till att kommunpolitikerna beaktar de ickerepresenterade gruppernas intressen när diskussion äger rum i kommunutskott.

Brett deltagande ser vi däremot som uppnåeligt. Det finns olika alternativ till varför medborgarstämmorna i Örkelljunga inte är så välbesökta som vi hoppats på. Enligt kommunalrådet i Örkelljunga kommun finns det inte alltid intresse för kommunangelägenheter bland medborgarna, många ser på kommunalpolitik som tråkig helt enkelt. En annan är att man inte känner att man kan påverka trots att man kommer dit. (Zachau 110512)

Det alternativ som vi utkristalliserats som det mest trovärdig är däremot att det inte är tillräckligt många som vet om att medborgarstämmorna finns.

Sättet på vilket detta kan lösas är knutet samman med information till medborgare. För att locka fler medborgare till stämmorna kan kommunen göra ett utskick av informationsblad. Informationsbladet kan skickas ut ungefär en vecka innan medborgarstämman på den aktuella orten. I bladet bör givetvis tid och plats finnas angivet, därtill vad som kommer finnas på dagordningen och en uppmaning till medborgarna att fundera på problem som kan tas upp under den andra timmen. Det bortfall av medborgare som inte kommit på tidigare stämmor på grund av ovetande om att stämman finns, täcks då in. Därtill kan dessa informationsblad väcka nyfikenhet hos de som tycker att kommunalpolitik verkar tråkigt. I dessa informationsblad kan en hänvisning till kommunens hemsida finnas – på hemsidan kan medborgarna sedan läsa grundläggande information om det som finns på dagordningen.

Med en sådan åtgärd kan man förmodligen både bredda antalet deltagare och samtidigt uppfylla den normativa strävan mot att medborgarna ska vara informerade. Med en sådan åtgärd kan man inte göra deltagandet mer representativt, men liksom vi argumenterat för tidigare så kan ett bredare deltagande, kombinerat med informerade medborgare, vara tillräckligt.

7.2.3 Regelbundenhet

Den enda indikatorn av analyskomponenten *möjlighet till deltagande* som inte uppfylldes av medborgarstämmorna i Örkelljunga kommun är antalet tillfällen som är tillgängliga för deltagande. Det sätt på vilket man kan ombesörja problemet är att ha fler medborgarstämmor. Som det är nu hålls en stämma per by och år. Vi skulle föreslå en dubblering av medborgarstämmor – varje by borde alltså

ha en stämma på våren, och en stämma på hösten. Detta skulle ge ytterligare en möjlighet för medborgare att göra sina röster hörda, ifall de inte kunde närvara vid vårens stämma finns det en på hösten.

7.2.4 Agendasättande

Ifall deliberativ demokrati ska verka som ett komplement till den representativa demokratin måste den legitimeras. Att exempelvis ge medborgarstämmor rätten att fatta beslut skulle dock ta legitimiteten från den representativa modellen (SOU 1998:155 s. 39) Trots det måste medborgarstämmorna, och den deliberativa demokratin som komplement, ha en legitim grund att stå på.

Ett försök att legitimera medborgarstämman på är att göra den agendasättande. Om ett problem tas upp på medborgarstämmorna och blir föremål för framgångsrik deliberation ska det också tas upp i de klassiska representativa beslutsfattande organen, exempelvis kommittéer/utskott eller den kommunala förvaltningen. För att detta verkligen skulle få genomslagskraft skulle det behöva lagfästas. Vi ser däremot inte det som en nödvändig åtgärd. Blir medborgarstämmorna mer frekvent återkommande och deltagandet bredare skulle det göra politikerna mer medvetna om stämmornas kapacitet och därmed faller det naturligt att problem som tagits upp på en stämma inte kan försummas.

7.3 Avslutande diskussion

I den avslutande diskussionen tar vi upp vissa betänkligheter kring de deliberativa avkall vi gjort.

När vi har utformat denna plan på hur man ska uppnå en deliberativ agendasättande process som ett komplement till den representativa demokratin finner man att vi gjort vissa deliberativa avkall. Kanske är just dessa avkall vad Elstub varnar för i sin artikel ”Third Generation of deliberative democracy” (2010). Vad Elstub menar på är att man inte bör förkasta de essentiella idealen inom deliberativ demokratiteori när man försöker verklighetsanpassa teorin. Men vad som är värt att nämna att ibland krävs det att man börjar med mindre pretentiösa försök, för att i framtiden kunna nå upp till ett ökat folkstyre där politiken återgår till att vara en fråga om det gemensamma.

Vi anser inte heller att Habermas deliberativa mål om konsensus är ett tvång men kanske mycket möjligt är något som en dag kan uppnås. Troligtvis kräver detta dock stor arbetsinsats både från politiker och medborgare. En kontinuerlig, regelbunden och aktiv medborgarstämman som värnar om ett deliberativt och öppet samtalsklimat leder oss åtminstone en bit på vägen mot Habermas mål.

Men utöver konsensus vilka avkall har vi gjort? Först och främst handlar det om att sätta upp deliberativa delmål för medborgarstämmorna att uppnå. För eftersom att man försöker nå ett av målen tyr det sig troligtvis så att det andra flyter på, då de är så hårt knutna till varandra.

Det är också en av de insikter vi funnit under arbetet med uppsatsen. För att utveckla deliberativ demokrati som komplement till den representativa demokratin måste man inse att någonstans ska allt påbörjas. Ifall lokala demokratiexperiment, som medborgarstämmorna i Örkelljuga, kan tillgodogöra sig vissa deliberativa kvaliteter borde också andra former av deliberativ demokrati kunna implementeras i Sverige.

8 Referenser

8.1 Primärmaterial

- Minnesanteckningar från medborgarstämma i Örkelljunga 3 mars 2010. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.orkelljunga.se/politik-och-demokrati/bystammor/>
- Minnesanteckningar från medborgarstämma i Tockarp 8 april 2009. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.orkelljunga.se/politik-och-demokrati/bystammor/>
- Prot. 2010:168. Kommunstyrelsens arbetsutskott 18 augusti 2010. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.orkelljunga.se/politik-och-demokrati/protokoll-2011/protokoll-2010/>
- Prot. 2009:99. Kommunstyrelsens arbetsutskott 18 november 2009. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.orkelljunga.se/politik-och-demokrati/protokoll-2011/protokoll-2009/>
- Prot. 2009:100. Kommunstyrelsens arbetsutskott 18 november 2009. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.orkelljunga.se/politik-och-demokrati/protokoll-2011/protokoll-2009/>
- Minnesanteckningar från medborgarstämma i Skånes Värsjö 14 april 2010. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.orkelljunga.se/politik-och-demokrati/bystammor/>
- Statens offentliga utredning 2000:1 ”En uthållig demokrati – Politik för folkstyrelse på 2000-talet”
- Zachau, Carina, kommunalråd i Örkelljunga kommun, samtalsintervju, 2011-05-12.

8.2 Sekundärmaterial

- Aristoteles, 2009 [350 f.kr.]. ”Den nikomachiska etiken”, i Hallberg Peter - Jansson, Maria – Mörkenstam, Ulf (red.), *Tretton texter i politisk teori*. Uppl. 2. Malmö: Liber, s. 29-45.
- Badersten, Björn, 2004. ”Att studera det önskvärda. Om värdeanalys och normativ metod”, *Statsvetenskaplig tidskrift*, volym 106, nr 3, sid. 207-220.
- Elstub, Stephen, 2010. ”The Third Generation of Deliberative Democracy”, *Political Studies Review*, vol. 8, s. 291-307.

- Eriksen, Erik Oddvar & Weigård, Jarle, 2000. *Habermas politiska teori*. Lund: Studentlitteratur.
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2007. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3:e uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Flinders, Matthew & Curry, Dion, 2008. "Deliberative democracy, elite politics and electoral reform", *Policy Studies*, vol. 29, nr. 4, s. 371-392.
- Gaventa, John, 1987. "Makt och deltagande" i Petersson, Olof (red.), 1987. *Maktbegreppet*. Stockholm: Carlssons, s. 26-54
- Hague, Rod – Harrop, Martin, 2007. *Comparative government and politics*. Uppl. 7. Macmilan Distribution Ltd: Hampshire
- Hermansson, Jörgen – Karlsson, Christer – Montgomery, Henry, 2008. "Förord" i Hermansson, Jörgen - Montgomery, Henry – Karlsson, Christer (red.), 2008. *Samtalets mekanismer*. Malmö: Liber, s. 5
- Jennstål, Julia, 2008. "Deliberativa samtal och fredsförhandlingar" i Hermansson, Jörgen - Montgomery, Henry – Karlsson, Christer (red.), 2008. *Samtalets mekanismer*. Malmö: Liber, s. 148-170
- Karlsson, Christer, 2008. "Samtal pågår?" i Hermansson, Jörgen - Montgomery, Henry – Karlsson, Christer (red.), 2008. *Samtalets mekanismer*. Malmö: Liber, s. 171-194
- Lundström, Mats, 2009. "Demokrati", i Beckman, Ludvig – Mörkenstam, Ulf (red.), *Politisk teori*. Malmö: Liber s. 14-36
- Lundquist, Lennart, 1998. *Demokratins väktare*. Uppl. 1:9. Lund: Studentlitteratur.
- Rosén Sundström, Malena, 2009. Förankring av socialdemokratisk EU-politik – med rum för demokratisk debatt?. Lund: Lunds Universitet
- Rousseau, Jean-Jacques, 2009 [1762]. "ur Om samhällsfördraget", i Hallberg Peter - Jansson, Maria – Mörkenstam, Ulf (red.), *Tretton texter i politisk teori*. Uppl. 2. Malmö: Liber, s. 91-109.
- SCB, folkmängden efter region, civilstånd, ålder och kön. [Elektronisk] Tillgängligt: http://www.scb.se/Pages/List_250612.aspx
- Statens offentliga utredning 1998:155 "Lokala demokratiexperiment – exempel och analyser"
- Weeks, Edward C., 2000. "The Practice of Deliberative Democracy: Results from Four Large-Scale Trials" *Public Administration Review*, vol. 60, nr. 4, s. 360-372.

9 Bilaga 1 – Intervjufrågor

Introducerar vad vi gör i uppsatsen. Om deliberativ demokrati. Att den är konstruktiv.

1. Hur länge har bystämmorna funnits?
Har förändrats eller utvecklats på något sätt?
2. När startades det hela?
3. Var du delaktig?
Var det din idé, var fick ni inspiration ifrån i så fall?
Om inte, vem var det?
4. Varför startades dessa bystämmor?
5. Pga. kanske för låg politisk medvetenhet bland medborgarna?
6. Vad vill du/ni på kommunen med bystämmorna?
Får ni ut den önskade effekten? Blir det en medborgardialog?
Försöker ni få in medborgarnas synpunkter på hur ni ska agera politiskt eller blir det snarare ett sätt för er kommunpolitiker att försvara de åtgärder ni har, eller kommer att vidta?
7. Är du nöjd med hur många som kommer på stämmorna?
Skulle det kunna vara fler eller är det kanske lagom format som det är nu?
8. Hur är representationen?
Vi har ju märkt att det är många lite äldre där, gör ni något försök att fånga in alla grupper i Örkelljunga? T.ex. etniska och religiösa (många i Örkelljunga är trots allt kristna) men framförallt de olika generationerna (unge exempelvis). Eller nyinflyttade som alla säkert skulle få ut goda erfarenheter från stämmorna.
9. Har ni i kommunens olika utskott, eventuellt förvaltningen, tagit upp något från tidigare bystämmor på er dagordning? (Ge exempel från tidigare protokoll)
Om så är fallet: Har ni vidtagit någon åtgärd för att lösa det eventuella problemet/frågan?
10. Hur känner du att bystämmorna skulle kunna utvecklas?
11. Vad gör ni för att locka dit folk?
Vi har bland annat tänkt på att man kan skicka ut ett informationsblad till de i den aktuella orten (t.ex. Tockarp när stämman är där) Då vad som ska tas upp på stämman och där man också kan länka till hemsidan med mer information. Eller är det för mycket begärt?